

Ĉapitro 7: Televido kaj radio

Parts of the day

1 To say “on Monday morning”, we use **-n** to express “on Monday,” with an adverb to express the part of the day: **lundon matene** (literally: “on Monday in the morning”). For “this morning” we say **hodiaŭ matene**, or “today in the morning.” (Note that **hodiaŭ** does not take **-n**.)

mardon matene	<i>on Tuesday morning</i>
hodiaŭ posttagmeze	<i>this afternoon</i>
hieraaŭ vespere	<i>yesterday evening</i>
morgaŭ nokte	<i>tomorrow night</i>

post-tag-mezo = *after mid-day (literally, after the day's middle)*

Ordinals

2 To get the numbers “first”, “second”, “third” etc., we put **-a** on the cardinal numbers **unu**, **du**, **tri**, etc.:

unua	<i>first</i>	sesa	<i>sixth</i>
dua	<i>second</i>	sepa	<i>seventh</i>
tria	<i>third</i>	oka	<i>eighth</i>
kvara	<i>fourth</i>	naŭa	<i>ninth</i>
kvina	<i>fifth</i>	deka	<i>tenth</i>
dudeka	<i>twentieth</i>	trideka	<i>thirtieth</i>

With numbers that are written as two separate words (**dek unu**, **dudek unu**, etc.) the numbers are joined by a hyphen and **-a** is added to the last word:

dek-unua	<i>eleventh</i>
dudek-kvina	<i>twenty-fifth</i>
cent-tridek-naŭa	<i>hundred and thirty-ninth</i>

Ordinals are adjectives, and therefore they must “agree” with their nouns:

la unuaj tagoj de la jaro
the first days of the year

lundon, la dek-unuan de Februaro
on Monday, the eleventh of February

3 The cardinal numbers can be made into nouns by adding **-o**:

unu o	du o	tri o	dek-du o	dudek o
<i>a unit</i>	<i>a couple</i>	<i>a trio</i>	<i>a dozen</i>	<i>a score</i>

...and into adverbs by adding **-e**:

unue	due	trie
<i>firstly</i>	<i>secondly</i>	<i>thirdly</i>

4 To express *how many times* a thing has happened, we add the word **foje** to the numbers:

unu foje	du foje	tri foje	dek foje
<i>once</i>	<i>twice</i>	<i>three times</i>	<i>ten times</i>

with an adjective, the noun **fojo** is used:

la unua fojo	la dua fojo	la lasta fojo
<i>the first time</i>	<i>the second time</i>	<i>the last time</i>

Don't confuse **fojo** with **tempo** (see chapter 4). **Tempo** refers to time as a whole, whereas **fojo** refers to an *occasion* when something happens.

5 The following three suffixes are all used with numbers:

(i) **-obl-** is used to denote multiples of the number:

du	<i>two</i>	duobla	<i>double</i>
tri	<i>three</i>	triobla	<i>triple, threefold</i>
kvar	<i>four</i>	kvarobla	<i>quadruple</i>
dek	<i>ten</i>	dekobla	<i>tenfold</i>

(ii) **-on-** is used to denote fractions:

duono *a half*, **triono** *a third*, **kvarono** *a quarter*,
tri kvaronoj *three-quarters*

(iii) **-op-** is used to denote a collective (a number of things taken together):

duope *two at a time, in twos*, **sesope** *in sixes*,
dudekope *in twenties*

Telling the time

6 To ask and tell the time in Esperanto, you can ask:

Kioma horo estas? *What time is it?*

In Esperanto, as in English, there are several ways of giving the same reply. For 1:15 we can say “quarter past one” or “fifteen minutes past one” or “one fifteen”. It’s best to start by choosing one method and learning it thoroughly, instead of trying to master them all at once.

Estas la unua (horo). *It is one o’clock.*

1:10 La unua (kaj) dek (minutoj)

2:15 La dua (kaj) dek kvin (*or ...kaj kvarono*)

4:30 La kvara (kaj) tridek (*or ...kaj duono*)

6:45 La sesa (kaj) kvardek kvin (*or ...kaj tri kvaronoj*)

Note: The “hour” figure always ends in **-a**; i.e. for “one o’clock” we say “the first hour”. The words **horo** and **minutoj** may be used, but for brevity they are often dropped. **Kaj** may also be dropped except before fractions like **kvarono** and **duono**.

The same method can be used with 24-hour clocks:

21:35 La dudek-unua (kaj) tridek kvin

When we want to say *at* a certain time, we use **je**:

Mi renkontos vin **je** la sepa kaj kvarono.

*I’ll meet you **at** quarter past seven.*

Note that **atm.** (**antaŭtagmeze**) = a.m., and **ptm.** (**posttagmeze**) = p.m.

7 **Antaŭ** before an expression of time is often translated by *ago*:

Mi vidis lin **antaŭ** du jaroj.

*I saw him two years **ago**.*

Antaŭ tri horoj mi estis en la butikoj.

*Three hours **ago** I was in the shop.*

Similarly, **post** is often translated by *in*:

Li estos libera **post** du jaroj.

*He will be free **in** two years.*

Post du horoj mi estos en Londono.

***In** two hours I will be in London.*

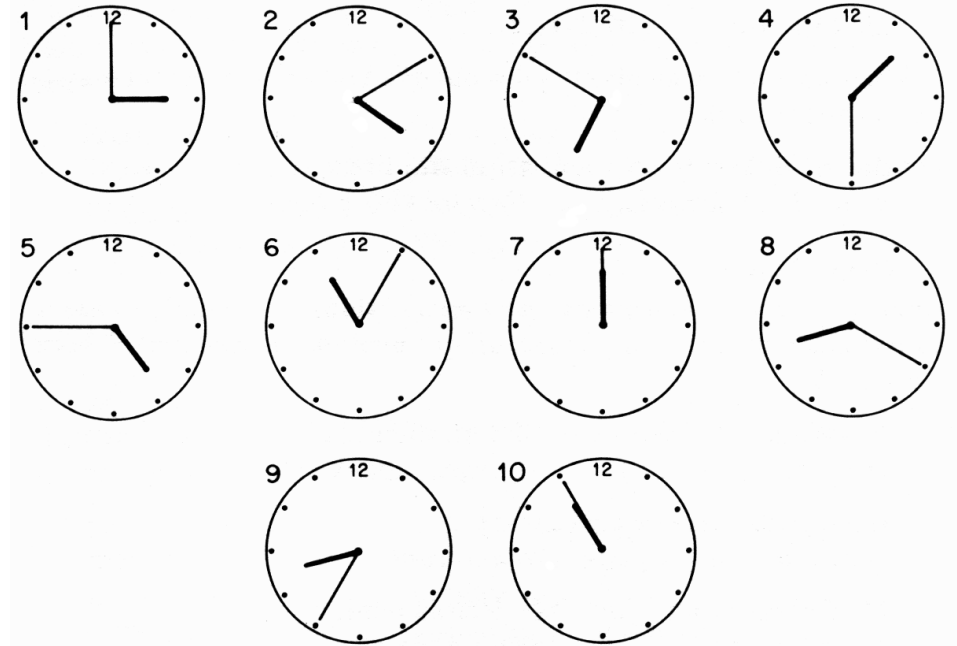
Praktiko 7.1: Traduku anglan:

Kioma horo estas? Ĉu estas la sepa? Ankoraŭ ne; estas nur la sesa (kaj) kvardek kvin. Kion vi faros hodiaŭ? Hodiaŭ matene mi iros en la urbon. Unue mi iros al la poŝtoŝeĵejo kaj aĉetos poŝtmarkojn. Poste mi iros al la stacidomo por informoj pri vagonaroj al Londono. Ĉu vi ne iris tien hieraŭ posttagmeze? Jes, sed mi forgesis pri la poŝtmarkoj. Hieraŭ matene mi renkontis malnovan amikon. Mi unue renkontis lin antaŭ tri jaroj en Francujo. Post tridek minutoj estos la deka horo. Do, nun estas la naŭa kaj duono.

Praktiko 7.2: Traduku esperanten:

I am going to the station this morning. When will you come back? I will not come back until twelve o'clock. I met Mr. and Mrs. Lang yesterday evening. Yesterday was the twenty-first of January. What will the date be tomorrow? I have been there three times. I was there four years ago. I will be there again in three months. Where is the meeting-place of the Esperanto group? It is near the town hall. The group meets on Monday evening at half past seven. How long do the meetings last? Usually they last two hours.

Praktiko 7.3: Kioma horo estas? Respondu Esperante. (“Estas la”)

Quantity

8 Da, de, and el

When we want to indicate the *quantity* or *number* of something, the “of” is translated by **da**:

tuno **da** karbo
a ton of coal

dudeko **da** jaroj
a score of years

glaso **da** akvo
a glass of water

kilogramo **da** teo
a kilogram of tea

In other words, **da** is used if the previous word answers the question “How much?” or “How many?” Notice the difference between

taso **de** teo *a cup of tea (not coffee, etc.)*
and taso **da** teo *a cup(ful) of tea (not a potful, etc.)*

However, **da** is used only when we are talking about a quantity or number of something in general. If we are speaking of some particular substance (i.e., if it is defined by **la** or **tiu**) then “of” is translated by **de**:

kilogramo **de** **tiu** teo sako **de** **tiu**j pomoj
a kilogram of that tea *a sack of those apples*

Sometimes we use **da** when “of” is not used in English:

pli **da** pano *more bread*

When we are talking about a few items *out of* a known group, **el** may be used in place of **de**:

duo **el** **la** kukoj tri **el** **tiu**j libroj
a couple of the cakes *three of those books*

9 **Kiom, tiom**, etc.

Kiom = *how much? how many?* **tiom** = *that/so much, that/so many;*
ĉiom (hardly used) = *all of;* **neniom** = *none, none at all.*

Kiom mi ŝuldas? Tiom mi ŝuldas.
How much do I owe? *I owe so much.*

Kiom de la kuko vi deziras?
How much of the cake do you want?

Mi deziras ĉiom. or Mi deziras neniom.
I want all (of it). *I want none (of it).*

When **tiom**, **kiom** are used together, they are translated by *as much as*, or *as many as*:

Helpu lin **tiom**, **kiom** vi povas.
Help him as much as you can.

Mi havas **tiom**, **kiom** vi.
I have as many as you.

When we ask “How much? / How many?” or express “So much / so many” *of* a named article, the “of” is always included—even though it is omitted in English—and it is translated by **da**:

Kiom da akvo vi havas?
How much water do you have?

Ni vidis tiom da neĝo.
We saw so much snow.

Kiom da jaroj vi havas?
How old are you? (How many years do you have?)

Ŝi havis tiom da infanoj.
She had so many children.

Expressions of time

10 **Kiam, tiam**, etc.

Kiam = *when;* **tiam** = *then, at that time;* **ĉiam** = *always (all the time);*
neniam = *never (at no time).*

Kiam vi venos?
When will you come?

Tiam li loĝis en Londono.
Then (at that time) he lived in London.

Li ĉiam estas preta.
He is always ready.

Ŝi neniam parolas al mi.
She never speaks to me.

Suffix

11 -aĵ-

The suffix **-aĵ-** is used to denote some concrete *thing* that is made from the root, or possesses the quality of the root:

pakas <i>packs</i>	pak aĵo <i>package, piece of luggage</i>
manĝas <i>eats</i>	manĝ aĵo <i>food</i>
konstruas <i>builds</i>	konstru aĵo <i>a building</i>

In particular, **-aĵ-** indicates the flesh of an animal used for food:

porko <i>a pig</i>	pork aĵo <i>pork</i>
ŝafo <i>a sheep</i>	ŝaf aĵo <i>mutton</i>
bovido <i>a calf</i>	bovid aĵo <i>veal</i>
fiŝo <i>a fish</i>	fiŝ aĵo <i>fish (as food)</i>

It often gives the idea of “a piece of”

muziko <i>music</i>	muzik aĵo <i>a piece of music</i>
nova <i>new</i>	nov aĵo <i>piece of news</i>
teatro <i>theater</i>	teatr aĵo <i>a play, piece</i>
majstro <i>maestro</i>	majstr aĵo <i>masterpiece</i>

Televidprogramo: Studloko en Francujo — 8:30 ptm.

Hodiaŭ nia programo “Studlokoj” vizitas, ne universitaton aŭ kolegion kiel kutime, sed kastelon en Francujo, kiu apartenas al la francaj esperantistoj. Do, ne surprize, oni studas tie ne la francan lingvon, sed Esperanton! Kutime okazas tri diversgradaj kursoj, el kiuj unu ĉiam estas por komencantoj, kun geknaboj kaj plenkreskuloj, aŭ geknaboj aparte. Tiuj kursoj ofte estas per rekta metodo (nur en Esperanto) ĉar diverslandanoj (*divers-land-anoj*) ofte vizitas la kastelon Grésillon.

Sed de tempo al tempo, dum la posttagmezoj, okazas kursoj pri diversaj aliaj aferoj, ekzemple: foto-rivelado aŭ farado de korboj, emajlitaj kupraĵoj, kolĉenoj per bidoj, sakoj el “makramo” aŭ artaj desegnaĵoj per streĉitaj fadenoj ĉirkaŭ najletoj. Tiaj kursoj, kompreneble, dependas de la ĉeesto de kapabla respondeculo. Pro tiuj kursoj, la kastelo nomiĝas

“Esperantista Kulturdomo”.

La kastelo Grésillon situas en la bela valo de la rivero Loire, kaj staras en 17-hektara parko kun lageto, insuleto, banejo, infanludejo kaj ludkampoj. Esperantistoj vizitas ĝin el la tuta mondo, do oni ekkonas tie esperantistojn el multaj landoj, kaj multaj el ili vizitas la kastelon, aŭ kulturdomon, jaro post jaro. Kiam ili ne studas, ili vizitas pitoreskajn vilaĝojn, belajn urbojn, zoologian ĝardenon, aŭ la famajn

kastelojn de la Loire-valo.

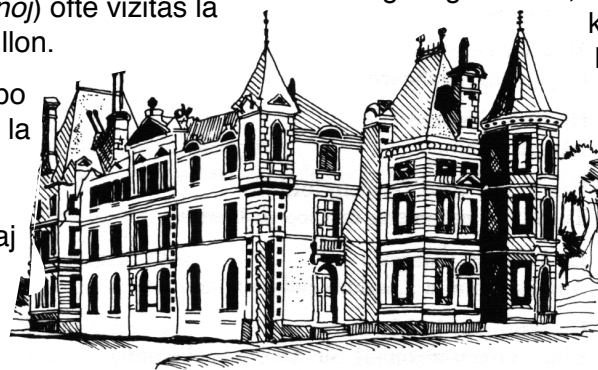
Oni ankaŭ naĝas en la naĝejo, fiŝkaptas en la rivero, aŭ ludas tenison,

tablotenison,

retpilkon, kartludojn, ŝakon, ktp.*

Nu, rigardu la filmon hodiaŭ vespere, kaj vidu ĉi tiun vere internacian studlokon!

***ktp: kaj tiel plu** *and so on.*

Praktiko 7.4: Traduku anglen:

Kioma horo estas? Estas la sepa kaj duono. Post unu horo kaj duono estos la naŭa horo. Antaŭ du horoj li estis en la lernejo. Post du monatoj mi estos en Svedujo. Ĉu plaĉas al vi teo? Jes, ĝi tre plaĉas al mi. Kiom da kafo vi deziras? Unu kilogramon, mi petas. Hieraŭ estis la unua de majo. Kiam mi vizitu vin? Venu lundon aŭ mardon; mi estos libera je la sepa. Hieraŭ mi ricevis novaĵon de mia amiko en Francujo. Ĉu vi preferas porkaĵon aŭ bovidaĵon? Ĉu vi aŭdis la novaĵojn hodiaŭ matene? Je kioma horo ni vidos la filmon? Ni vidos ĝin je la naŭa kaj duono, post la novaĵoj. La programo “Studlokoj” plaĉas al mi. Kutime ĝi estas pri universitatoj kaj kolegioj, sed hodiaŭ ĝi estos pri kastelo en Francujo.

Praktiko 7.5: Traduku Esperanten:

At what time do you hear the weather forecast? When did you hear the news? Will you come on Monday or Friday? We heard an orchestra at three o'clock. We will come at half past four or quarter to five. What is half of six? What is a quarter of a dozen? Three days ago I saw a play. In seven weeks I will receive permission. How many clocks do you have? We heard an hour of music.

Dialogo: Diskuto pri veturo

La familio Lang diskutas la veturon al Grésillon.

- Andreo** Kiel ni veturos al Grezijono, Paĉjo?
- Rikardo** Ho, mi opinias, ke estos plej bone se ni iros aŭte. Kun kvar personoj en aŭto, kostos malpli ol per vagonaro, kaj ni vidos la pejzaĝon survoje (sur la vojo).
- Klara** Jes, tio estas bona ideo, se ni ne veturos tro longe dum unu tago.

- Rikardo** Ho, tio ne necesos. Ni rigardu la mapon... nu, se ni ekiros, ni diru, sabaton fru-matene, ni estos en Dovro (*Dover*) tagmeze.
- Klara** Kaj kiam ni iros sur la ŝipon?
- Rikardo** Certe estos ŝipo kiu ekiros al Bulonjo (*Boulogne*) ĉirkaŭ la mezo de la tago, kaj ni manĝos surŝipe....
- Andreo** Ho, bone!
- Rikardo** Ni rigardu la mapon denove. Jen Bulonjo! Sabaton posttagmeze ni veturos de tie ĝis Abbeville, kaj poste sur tiu vojo en la direkto de Rouen, sed ni tranoktos survoje, eble tie, en Neufchâtel, kaj dimanĉon matene ni denove ekveturos.
- Klara** Kiom da mejloj estas de Bulonjo ĝis Neufchâtel?
- Rikardo** Nu... mi kalkulu... inter cent kaj cent dek.
- Klara** Bone. Tio ne estas tro longa veturo. Kaj kie estas Grezijono?
- Rikardo** Mi vidu... jen Baugé, la apuda urbeto. Rigardu la vojon. Neufchâtel estas tie. Ni iros tra Rouen; poste laŭ tiu ĉi vojo ĝis Alençon. Poste al Le Mans, La Flèche kaj ĝis Baugé.
- Andreo** Ĉu ni vidos la aŭtan vetkurejon de Le Mans, kie okazas la dudek-kvar-hora vetkuro?
- Rikardo** Jes, mi opinias, ke ni veturos ĉirkaŭ kvin mejlojn laŭ la vetkurejo!
- Andreo** Ho, bonege!
- Klara** Kaj kiom da mejloj estas de Neufchâtel ĝis Grezijono?

Rikardo Ho, ĉirkaŭ cent naŭdek.
Klara Do, ni certe estos en Grezijono dum la posttagmezo!
Andreo Kaj kion ni faros tiam?
Rikardo Unue ni trovos la dormĉambron, kaj poste ni ĉirkaŭrigardos la lokon!

Demandoj

1. Kiel la familio veturos de Newtown ĝis Grezijono?
2. Kiam ili ekveturos?
3. Kie ili iros sur la ŝipon?
4. Kie ili manĝos?
5. En kiu urbo ili eble tranoktos?
6. Kiom da mejloj estas de Bulonjo ĝis Neufchâtel?
7. Kaj kiom de Neufchâtel ĝis Grezijono?
8. Kio okazas en Le Mans ĉiun jaron? (ĉiujare)
9. Ĉu la familio vidos la vetkurejon?
10. Kion ili faros kiam ili alvenos (*arrive*) en Grezijono?

aktuala topical, up-to-date
akvo water
ankoraŭ still (continuing);
ankoraŭ ne not yet (still not)
aparta separate
aŭdas hears
bidoj beads
certe certainly
ĉeestas (ĉe-estas) is present (at)
da (see note 8)
dato date

desegnas draws; **desegnaĵo** a drawing
do so, therefore, then
eble possibly, perhaps
ekiras sets off, sets out
ekkonas gets to know, makes the acquaintance of
emajlita enamelled
fadeno thread
farado doing, making
fermas closes; **fermo** close

fotorivelado photo-developing
ĝangalo jungle
hektaro hectare (~2.5 acres)
horo hour
horloĝo clock, watch
inter between, among; **internacia** international
kampo field; **kamparo** country(side)
kantas sings; **kanto** song
karto card; **kartludo** card-game
kazo case (medical, law, etc.)
kolo neck; **kolĉeno** necklace
komencanto beginner
korbo basket
kreskas grows
kulturdomo cultural center
kupro copper
kurso course (of lessons)
laŭ along, according to
makramo macramé
matenmanĝo breakfast
mejlo mile
memoras remembers; **memoro** memory
miras is amazed, wonders
najlo nail
necesas is necessary
noktomezo midnight
nomiĝas is called
opinias thinks (has an opinion)
pano bread
pejzaĝo landscape, scenery

pitoreska picturesque
plej most
plenkreskulo grown-up, adult
pli more
poŝt-oficejo post office
preferas prefers; **preferata** favorite
prezentas presents, introduces
respondeca responsible
retpilko volleyball
sako bag, sack
streĉita stretched, taut
studas studies
supro top; **supra** top(most), highest
ŝako chess
ŝtupo a step; **ŝtuparo** staircase
teamo team
tranoktas spends the night
tro too, too much
vagono (railway) car; **vagonaro** (= **trajno**) train
valo valley
verda green
vetkuro race; **vetkurejo** racetrack
vivo life; **vivas** lives

Esprimoj:

dependas de depends on
jaro post jaro year after year
rekta metodo direct method (of language teaching)